

ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ

Гой Ігор

Науковий керівник – доц. Ороновська Лариса

«ОРКЕСТРА ВОЛІ» ЯК ГЕНЕРАТОР НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ДУХОВОЇ МУЗИКИ ТЕРНОПІЛЛЯ»

Постановка проблеми. Незворотний рух України шляхом незалежних змін, що відбуваються в усіх сферах суспільного життя і людській свідомості, інтенсивний пошук нових векторів формування особистості, її духовного світу і високих моральних якостей зумовлюють ту значну увагу, що приділяється в останнє десятиліття вивченню національної культури, її історичних витоків, особливостей розвитку, культурно-ціннісних надбань.

Музичне мистецтво завжди посідало помітне місце в житті українського народу. Значного розвитку воно досягає у період становлення національної свідомості. XVIII-XIX століття це - доба, зякою пов'язане формування національної професійної школи у всіхгалузях мистецької діяльності. У цей час значно активізується українське музичне життя, відкриваються нові культурні осередки, братства, товариства і музичні цехи, перші музичні навчальні заклади, які стають центрами музичної просвіти і концертної діяльності. Більшість із них, особливо у Галичині, цілеспрямовано відстоюють національну ідею [4].

Успішно розвиваються різні види і форми виконавства, опановуються художні засади європейського бароко і віденського класицизму, гучно заявляє про себе індивідуальна музична творчість під гасла миромантізму і критичного реалізму.

Духова музика як складова частина української культурної спадщини - яскравий приклад розвитку професійного музичного виконавства.

Розглядаючи тему духової музики в Україні, як і до будь якого іншого жанру музичного виконання, по-перше, необхідно звернутися до даних статистики і аналізу його стану на сьогоднішній день. По-друге, корисно буде згадати історію створення і формування даного жанру для визначення об'єктивних та суб'єктивних причин, що впливають на розвиток цього виду музичного мистецтва. І по-третє, що, на наш погляд, дуже важливо, потрібно визначитися з його значимістю, необхідністю і користю для мистецтва і суспільства в цілому.

Мета статті – прослідкувати історію становлення духової музики Тернопілля на прикладі мистецького колективу – «Оркестра Волі».

Виклад основного матеріалу: Сучасний духовий оркестр – це колектив музикантів, що володіють грою на духових або ударних музичних інструментах, об'єднаних загальним завданням у досягненні творчої мети, з установками на одноманітні єдині уявлення музичного

матеріалу й уміння спільно і злагоджене його відтворювати. Звідси, у свою чергу, виходить, що музикант духового оркестру – це виконавець, що одночасно з індивідуальною грою на інструменті повинен уміти спільно музикувати з іншими оркестрантами, чути результат звучання ансамблю і всього оркестру в цілому, розмірюючи ступінь своєї участі із загальним виконавством. З огляду на всі наявні дані і критерії якості історично сформованого еталону звучання оркестру, можна визначити конкретні напрямки дій у практику формування й комплектування сучасного складу духового оркестру по голосах [1, с.145].

Які ж принципи в розподілі оркестрових голосів того або іншого складу оркестру? Головним є принцип природної сумісності або злиття тембрів, рівноваги динаміки й урахування технічних можливостей духових і ударних музичних інструментів, використовуваних в оркестрі. Цей принцип в однаковій мірі відноситься як до інструментів в середині груп, так і між оркестровими групами. Приміром, на склад із 20 виконавців, з урахуванням запропонованих вимог, для якісного комплектування оркестру по голосах доцільно групу дерев'яних духових інструментів укомплектувати: флейтою – 1, кларнетами – 3 (I, II, III голосами), валторнами – 2 (I, II), трубами – 2 (I, II), тромбонами – 1, корнетами – 3 (2 – I, 1 – II), альтами – 2 (I, II), тенорами – 2 (I, II), баритоном – 1, басами – 2 (I, II) і ударними – 2. Замість альтів і тенора II, часто застосовуються тромбони II і III. Цей мінімальний за кількісним складом оркестр можна згодом розширити й доповнювати його новими інструментами (гобой, фагот, Ес-кларнет, альт-кларнет, бас-кларнет, саксофони і т. д.) [2, с.344].

В групі дерев'яних духових інструментів темброве злиття оркестрових голосів відбувається в такий спосіб, як-от: флейта виконує функцію зм'якшення й у співзвуччі з кларнетами, створює можливість поєднання дерев'яної групи з мідними духовими інструментами (корнетами), що виконують мелодичну лінію. Флейта як би обволікає й пом'якшує тембр кларнетів, що зурнять. Далі вже до цих інструментів приєднуються тенор і баритон, закриваючи своїм низьким тембром звучання всієї мелодичної групи. Точно за також же принципом організується співзвуччя групи голосів, що акомпанують. Валторни, альти, тенор II і тромбон у загальному звучанні з мелодичною групою темброво і динамічно збагачує її, а у функції, що акомпанує, виділяючись середнім, низьким регістрами і ритмічною функцією, стосовно мелодії, створюють природний контраст у звучанні оркестру. Особлива роль у системі тембрового злиття духового оркестру належить групі саксофонів. «Дерево» у злитті із саксофонами звучить більш рясно, компактно й об'ємно, як повний струнний квартет. Крім того, дані інструменти чудово виконують роль поєднання всієї дерев'яної групи з «міддю». Завершують логіку співзвучних побудов баса, що створюють основу в нижньому регістрі або основу звучання всього оркестру [2].

Слід зауважити, що прогрес в області культури і музичного мистецтва, наклав визначений відбиток на духову музику. Зокрема, з'явилися більш складні твори й у зв'язку з цим зросла потреба у виконанні класичної, естрадної, джазової й народної музики. Цей чинник

змусив значно розширити використовуваний у традиційному складі духового оркестру інструментарій. В зв'язку з цим в запропонованих типових на сьогоднішній день складах оркестрів з'явилися саксофони, контрабаси, народні й електромюзичні інструменти, великий набір ударних інструментів, що раніше не використовувались тощо. Даний факт зовсім не спростовує вище зазначений принцип комплектування оркестру по голосах, а удосконалює його [4].

Сучасний керівник духового оркестру повинен вміло сполучити у своїй роботі історичний, традиційний і передовий досвід в удосконалюванні звучання оркестру. Що стосується статистики – в Україні на сьогоднішній день нараховується близько 2000 оркестрів. Це воєнні оркестри, муніципальні, самодіяльні, в тому числі колективи різноманітних установ та організацій. Серед них є оркестри із званням «народний» і «зразковий». Потрібно відзначити, що в 1991 році їх було 3500, а в 1980 році близько 12000. Як можемо спостерігати, - різниця суттєва [3, с.48-57].

На сьогоднішній день практично зупинили своє існування духові оркестри в середніх освітніх, професійно-технічних училищах, музикальних школах. Скорочується кількість дитячо-юнацьких оркестрів у системі шкільних, позашкільних, середніх і вищих навчальних закладів, у будинках культури, клубах, на підприємствах і т.д.

До реформ у сфері мистецтва необхідно підходити диференційовано, професійно і, головне, виважено. Ця частина роботи завжди виділялася специфічністю і самобутністю. І не випадково, найдорожчою для держави завжди була підготовка кадрів для творчих колективів, особливо військових.

У нашому місті, Тернополі видатним представником цього музичного жанру - є муніципальний духовий оркестр «Оркестра Волі».

Колектив заснований 09.11.1988 року викладачем Тернопільського музичного училища ім. С. Крушельницької Г.Марченком (перший художній керівник і диригент), а 29 жовтня 1993 року оркестру було надано статус «Муніципальний».

«Оркестра Волі» вперше в Тернополі, а можливо і в Україні в 1990 році став виконавцем національного гімну «Ще не вмерла Україна» та духовного гімну «Боже Великий Єдиний», творів Михайла Гайворонського, Романа Купчинського, Левка Лепкого, пісень ОУН і УПА, підсиливши прагнення нашого народу до незалежності, та став ініціатором запровадження українських національних маршів в Збройних Силах Української Держави.

Впродовж своєї творчої роботи оркестр був переможцем, Лауреатом і Дипломантом Всеукраїнських конкурсів духових оркестрів м. Київ - 1993 р. (1-а премія); м. Рівне - 1994-95р.р.; м. Бережани - 2008р. «Дзвони Лисоні»; м. Хмельницький - 2008 р. «Проскурівське дефіле».

Колектив є дипломантом II-го ступеня обласного конкурсу «Голос серця», дипломантом 1-го та лауреатом 2-го Всеукраїнського фестивалю козацької пісні «Байда», постійний учасник

обласних свят духової музики, творчих звітів майстрів мистецтв та художніх колективів у Національному палаці «Україна» (м. Київ) у програмах «Веселка Надзбруччя», «Горнись до тебе, Україно» та «Україна Єдина». Постійно бере участь у Міжнародних конкурсах духових оркестрів у республіках Польща та Литва де неодноразово ставав дипломантом 1-го ступеня та Лауреатом.

В колективі працюють відомі митці не лише в м. Тернополі, області, але й Україні – директор і диригент, заслужений працівник культури України Володимир Грицай, художній керівник і диригент, заслужений діяч мистецтв України Михайло Віятник, головний диригент – переможець Всеукраїнських і Міжнародних конкурсів диригентів Мирослав Кушнірик; солісти-вокалісти: заслужений артист України - Микола Блаженко, працівник культури України - Іван Громик, заслужений діяч естрадного мистецтва – Юрій Футуйма, лауреати і переможці всеукраїнських і міжнародних пісенних конкурсів та фестивалів Зоряна Вовк та Іван Ракочий.

Основу репертуару колективу складають маршові твори, а також інструментальна класична та вокальна українська та зарубіжна музика, твори різних жанрів , від класики до сучасних естрадних ритмів.

Склад оркестру налічує 40 музикантів, разом з диригентами та солістами-вокалістами. Духовий колектив «Оркестра Волі» - багатолітній учасник мистецьких, громадсько-культурних і політичних заходів на Тернопільщині та за її межами. Багаторазовий учасник звітних концертів творчих і мистецьких колективів Тернопільщини у Києві.

Висновки. Що стосується значення, ролі, і місця духової музики як такої, в культурі сучасної цивілізованої європейської держави, необхідно зазначити що, духова музика – це оркестрове духове виконавство і воєнна музика, також – це невід’ємні складові частини історично набутого людством музичного мистецтва, що має своє певне місце, запит у суспільстві і має відповідний позитивний вплив на його розвиток.

Духовий оркестр - єдиний у виконавчій практиці музичний колектив, який може працювати в будь-яких умовах – на вулиці, в приміщенні, літом, взимку, під час переміщення і т. д. Ось чому він і отримав своє розповсюдження в першу чергу в Армії, яка, потрібно зазначити, зіграла величезну роль в його розвитку і вдосконаленні. Духова музика була, є і буде - популярною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богданов В.О. Трактовка духових інструментів в симфоніях українських композиторів дожовтневого періоду: Дис... канд. мист.: 17.00.02.– К., 1991. – 186 С.
2. Богданов В.О. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до поч. XX ст. – Харків: «Основа», 2000. – 344 с.
3. Ісаєвич Я.Д. Братства і музична культура XVI-XVIII ст. // Українське музикознавство. – К., 1997. – Вип. 6. – С. 48-57.
4. Історія української музики: В 3-х т. – К.: Наукова думка, 1989. – Т. 1. – 445 с.
5. Секирин В.П. Заимствования в английском языке. Киев: Киевский Университет, 1964. 152 с.